

Utrikesutskottets yttrande 2020/21:UU3y

Utgiftsramar för utgiftsområdena 5 Internationellt samarbete och 7 Internationellt bistånd

Till finansutskottet

Finansutskottet har gett utrikesutskottet tillfälle att yttra sig över budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 Förslag till statens budget för 2021, finansplan och skattefrågor) samt de motioner som kan komma att väckas om inkomster och utgiftsramar som berör utskottets beredningsområde. Utrikesutskottet begränsar sitt yttrande till de förslag i propositionen och motionerna som gäller utgiftsramen för 2021 samt de preliminära utgiftsramarna för 2022 och 2023 för utgiftsområdena 5 Internationell samverkan och 7 Internationellt bistånd.

Utskottet föreslår att finansutskottet tillstyrker regeringens proposition i dessa delar och avstyrker motionerna.

I yttrandet finns fyra avvikande meningar (M, SD, V, KD).

Utskottets överväganden

Utgiftsramar för utgiftsområdena 5 Internationellt samarbete och 7 Internationellt bistånd

Propositionen

Utgiftsområde 5

I propositionens yrkande 1 i denna del föreslår regeringen att utgiftsramen för utgiftsområde 5 Internationellt samarbete ska uppgå till 1999 miljoner kronor 2021. Regeringen föreslår även i yrkande 2 i denna del att utgifterna för 2022 och 2023 som riktlinje för regeringens budgetarbete preliminärt beräknas till 2013 miljoner kronor respektive 2016 miljoner kronor för utgiftsområde 5.

Utgiftsområde 7

I propositionens yrkande 1 i denna del föreslår regeringen att utgiftsramen för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd ska uppgå till 46 829 miljoner kronor 2021. Regeringen föreslår även i yrkande 2 i denna del att utgifterna för 2022 och 2023 som riktlinje för regeringens budgetarbete preliminärt beräknas till 49 122 miljoner kronor respektive 51 382 miljoner kronor för utgiftsområde 7.

Motionerna

Utgiftsområde 5

Jimmie Åkesson m.fl. (SD) föreslår i partimotion 2020/21:3128 yrkande 5 i denna del att utgiftsramen för utgiftsområdet för 2021 ökas med 21 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. I motionens yrkande 6 i denna del lämnas även förslag om de preliminära utgiftsramarna för utgiftsområdet för 2022 och 2023 som riktlinje för regeringens budgetarbete.

I partimotion 2020/21:3170 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 7 i denna del föreslås att utgiftsramen för utgiftsområde 5 Internationellt samarbete för 2021 ökas med 53 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. I motionens yrkande 8 i denna del lämnas även förslag om de preliminära utgiftsramarna för utgiftsområdet för 2022 och 2023 som riktlinje för regeringens budgetarbete.

Kristdemokraterna föreslår i partimotion 2020/21:3530 av Ebba Busch m.fl. yrkande 3 i denna del att utgiftsramen för utgiftsområde 5 Internationellt samarbete för 2021 minskas med 28 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. I motionens yrkande 4 i denna del lämnas även förslag om de preliminära utgiftsramarna för utgiftsområdet för 2022 och 2023 som riktlinje för regeringens budgetarbete.

I följande tabeller redovisas dels förslaget till utgiftsram för utgiftsområdet för 2021, dels förslaget till preliminära utgiftsramar för utgiftsområdet åren därefter.

Förslag till utgiftsram för utgiftsområde 5

Tusen kronor

År	Regeringen	M	SD	V	KD
2021	1 999 000	±0	+21 000	+53 000	–28 000

Förslag till preliminära utgiftsramar för utgiftsområde 5

Tusen kronor

År	Regeringen	M	SD	V	KD
2022	2 013 000	±0	+21 000	+63 000	–26 000
2023	2 016 000	±0	+21 000	+73 000	–25 000

Utgiftsområde 7

I partimotion 2020/21:3422 yrkande 2 i denna del föreslår Ulf Kristersson och Elisabeth Svantesson (båda M) att utgiftsramen för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd för 2021 sänks med 15 700 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. I motionens yrkande 3 i denna del lämnas även förslag om de preliminära utgiftsramarna för utgiftsområdet för 2022 och 2023 som riktlinje för regeringens budgetarbete.

Jimmie Åkesson m.fl. (SD) föreslår i partimotion 2020/21:3128 yrkande 5 i denna del att utgiftsramen för utgiftsområdet för 2021 sänks med 15 785 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. I motionens yrkande 6 i denna del lämnas även förslag om de preliminära utgiftsramarna för utgiftsområdet för 2022 och 2023 som riktlinje för regeringens budgetarbete.

I partimotion 2020/21:3170 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 7 i denna del föreslås att utgiftsramen för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd för 2021 ökas med 1 500 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. I motionens yrkande 8 i denna del lämnas även förslag om de preliminära utgiftsramarna för utgiftsområdet för 2022 och 2023 som riktlinje för regeringens budgetarbete.

I följande tabeller redovisas dels förslaget till utgiftsram för utgiftsområdet för 2021, dels förslaget till preliminära utgiftsramar för utgiftsområdet åren därefter.

Förslag till utgiftsram för utgiftsområde 7

Tusen kronor

År	Regeringen	M	SD	V	KD
2021	46 829 000	–15 700 000	–15 785 000	+1 500 000	±0

Förslag till preliminära utgiftsramar för utgiftsområde 7*Tusen kronor*

År	Regeringen	M	SD	V	KD
2022	49 122 000	-16 400 000	-16 563 000	+1 750 000	±0
2023	51 382 000	-17 200 000	-17 252 000	+1 000 000	±0

Utskottets ställningstagande

Utrikesutskottet föreslår att finansutskottet tillstyrker regeringens förslag till utgiftsram för utgiftsområde 5 Internationellt samarbete och utgiftsområde 7 Internationellt bistånd för 2021 samt de preliminära utgiftsramarna för utgiftsområdena för åren därefter enligt budgetpropositionen. Motionsförslagen bör avstyrkas i motsvarande delar.

Stockholm den 3 november 2020

På utrikesutskottets vägnar

Kenneth G Forslund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth G Forslund (S), Hans Wallmark (M), Olle Thorell (S), Hans Rothenberg (M), Markus Wiechel (SD), Kerstin Lundgren (C), Håkan Svenneling (V), Björn Söder (SD), Sara Heikkinen Breitholtz (S), Lars Adaktusson (KD), Annika Strandhäll (S), Fredrik Malm (L), Magnus Ek (C), Diana Laitinen Carlsson (S), Magdalena Schröder (M), Sara Gille (SD) och Elisabeth Falkhaven (MP).

Avvikande meningar

1. Budgetramarna för utgiftsområdena 5 och 7 (M)

Hans Wallmark (M), Hans Rothenberg (M) och Magdalena Schröder (M) anför:

Utgiftsområde 7

Det svenska engagemanget i världen ska präglas av en sammanhållen linje som tar sin utgångspunkt i Sveriges intressen och värderingar. Mänskliga fri- och rättigheter, demokrati, rättsstat samt marknadsekonomi ska alltid vara vägledande i arbetet med att tillvarata Sveriges intressen.

Det är inte bistånd som driver utveckling. Marknadsekonomi, äganderätten och en fri handel utgör grunden för utveckling och för att skapa hållbart välstånd för människor. Enskilda människor med idéer och som vågar sig på att förverkliga sina drömmar gör världen bättre. Vad gäller Sveriges traditionella biståndspolitik måste fokuset därför alltid vara att gå från bistånd till handel (from aid to trade). Målet för politiken måste vara att det traditionella biståndet en dag ska upphöra.

För att nå ett biståndsoberoende och gå från bistånd till handel krävs ett reformerat bistånd och en förmåga till nyfikenhet, nytänkande och innovation. Utöver den tydliga målsättningen om att gå från bistånd till handel föreslår Moderaterna en ny budgeteringsprincip för biståndet, ett mer fokuserat bistånd, att en större andel av biståndet bör fokuseras mot katastrofbistånd liksom tydligare kontroll och uppföljning av biståndet.

Samtidigt som Sverige måste hantera en systemhotande gängbrottslighet är behoven i välfärden mycket stora de kommande åren. Det kommer att kräva prioriteringar bland statens övriga utgifter. Då kan inte biståndet tillåtas växa som det gjort hittills. På 20 år har biståndet tredubblats. Enprocentsmålet gör att biståndet kommer att fortsätta att växa utan att utgifterna vägs mot andra behov. Vi anser därför att enprocentsmålet har nått vägs ände. I stället vill vi att riksdagen vart fjärde år slår fast en fyraårig biståndsrām. Detta liknar den ordning som gäller andra politikområden med långsiktiga planeringshorisonter som infrastruktur, forskning och försvar. För perioden 2021–2024 bör biståndsrāmen uppgå till uppemot 160 miljarder kronor, eller i genomsnitt ca 40 miljarder kronor per år. Det innebär en besparing på knappt 16 miljarder kronor under 2021.

Vi anser att finansutskottet bör tillstyrka partimotion 2020/21:3422 yrkande 2 i denna del, medan regeringens förslag i motsvarande del i budgetpropositionen bör avstyrkas. Övriga motioner bör avstyrkas i berörda delar.

2. Budgetramarna för utgiftsområdena 5 och 7 (SD)

Markus Wiechel (SD), Björn Söder (SD) och Sara Gille (SD) anför:

Utgiftsområde 5

Vi ser internationell samverkan som centralt för att säkerställa Sveriges intressen i förbindelserna med andra länder. Även om coronapandemin inte är slut så har Sveriges agerande i början av pandemin orsakat mycket internationell kritik, vilket skadat Sveriges anseende. Svenska institutet uppmärksammade mycket negativ utländsk medierapportering och Sverige har benämnts såsom pariastat i en artikel i New York Times. Därför är det viktigt att återetablera det tidigare omfattande internationella samarbetet och förtroendet för Sverige. I den nordiska kontexten är detta extra viktigt eftersom de nordiska staterna har agerat på skilda sätt. För att Sverige ska ha förutsättningar att lyckas med detta anvisar vi ökat anslag för ett fördjupat nordiskt samarbete med 10 miljoner kronor och en ökning av anslaget till Svenska institutet (SI) med 10 miljoner kronor.

Riksrevisionen har tidigare uppmärksammat (RiR 2017:2) att Inspektionen för strategiska produkter (ISP) har svårt att rekrytera medarbetare med kompetens inom exportkontrollområdet. Särskilt inom det militära området är det svårt att rekrytera och behålla specialistkompetens med anledning av att denna sektor generellt växer. Myndigheten får också nya uppgifter i och med bestämmelserna om utländska direktinvesteringar. Vi vill därför öka anslaget med 1 miljon kronor årligen.

Utgiftsområde 7

Historien visar att om människors grundläggande behov uppfylls, om de får utbildning och om människor inte hindras i sina liv av makthungliga representanter från sin egen eller andra stater, eller av naturkatastrofer, så följer vanligen välbefinnandeutveckling - andelen av världens befolkning som lever i verkligt fattiga länder minskade från 50 procent 1966, till 9 procent 2017. Ändå saknar fortfarande många miljoner människor tillgång till regelbundna måltider, enkel sanitet, sjukvård, säkert dricksvatten, bränsle till matlagning, skola till barnen och säkerhet från våld. Andelen människor som lever på flykt eller i flyktingläger ökar. Sveriges bistånd bör stödja en utveckling där länder lyfts ur absolut fattigdom och där förutsättningarna för människor i flyktingläger förbättras, vilket vi beskriver i motion 2020/21:2551 Sverigedemokraternas biståndspolitik.

Att bevara och skapa fred är FN:s huvuduppgift och bör ha Sveriges stora och entydiga stöd. Men under sina 75 år har FN växt och inbegriper idag en lång rad organisationer som ofta överlappar varandra och som i sin tur omges av ett stort antal fristående organisationer. Risken för korruption i detta

invecklade nät är stor. De senaste åren har Sveriges bistånd präglats av ett antal incidenter, som understryker ett akut reformbehov och hotar allmänhetens förtroende för biståndet. Vi ser i detta avseende fyra konkreta problem som måste lösas snarast: en osund företagskultur vad gäller ersättningar inom biståndsorganisationer, bristfällig kontroll över utbetalningar och betalningsmottagare, otillräcklig resultatstyrning inom framförallt demokratibiståndet samt skadliga incitament som följer av utgiftsmålet om 1 procent av BNI.

Sverige bör koncentrera biståndet genom ett mindre urval av internationella organisationer, till färre länder och på färre teman. FN-organisationer som vi speciellt vill prioritera är bl.a. UNHCR, FAO, UNICEF och WFP.

En större andel av svenskt bistånd än idag bör vidare användas till åtgärder som minskar nettoutsläppet av växthusgaser. Rehabilitering av degraderade marker med trädplantering och genom utveckling av produkter från träden, är exempel på verksamheter där Sverige besitter speciell kompetens. Inte minst kring världens ökande antal flyktingläger kan sådana projekt ha en stor positiv effekt genom att skapa sysselsättning, genom att minska konfliktytan med det omgivande samhället, samt genom att hålla tillbaka internationella flyktingrörelser.

För 2021 föreslås en biståndsram om 0,7 procent av BNI vilket beräknas minska utgifterna i statens budget med 15,78 miljarder kronor 2021.

Vi anser att finansutskottet bör tillstyrka partimotion 2020/21:3128 yrkande 5 i dessa delar, medan regeringens förslag i motsvarande delar i budgetpropositionen bör avstyrkas. Övriga motioner bör avstyrkas i berörda delar.

3. Budgetramarna för utgiftsområdena 5 och 7 (V)

Håkan Svenneling (V) anför:

Utgiftsområde 5

Vänsterpartiets budgetförslag syftar till att öka jämlikheten och den gröna omställningen samtidigt som vi stärker välfärden. Detta i syfte att skapa ett robust samhälle. Inom utgiftsområde 5 prioriteras bl.a. följande.

Under anslaget Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet ger Sverige sedan 2013 ekonomiskt stöd till den amerikanska tankesmedjan Atlantic Council. Tankesmedjan arbetar med globala säkerhetspolitiska frågor och transatlantiskt samarbete. Bland övriga bidragsgivare finns bl.a. Nato, en lång rad Natoländer, flera stora oljebolag och oljeproducerande länder samt svenska vapentillverkaren Saab. Nato eller Natoanknutna tankesmedjor bör inte vara en del av Sveriges freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet, därför föreslås en minskning av anslaget med 10 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag 2021.

Ryssland är i dag ett säkerhetspolitiskt hot, först och främst mot alla i Ryssland som motsätter sig styret i Kreml eller som inte passar in i det samhälle som president Putin vill bygga. För ryska hbtq-personer, feminister, urfolksföreträdare, miljörelser och vänsteraktivister är den egna regimen ett dagligt säkerhetshot. Rysslands imperialistiska politik utgör också ett direkt hot mot befolkningen i flera grannländer. Den ryska oppositionen behöver stöd från omvärlden. Mot den bakgrunden bör anslaget Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet ökas med 10 miljoner kronor för 2021, med 20 miljoner kronor för 2022 och med 30 miljoner kronor för 2023.

Under ledning av president Trump har USA i stora delar gått i en reaktionär riktning. Det handlar bl.a. om inskränkningar i kvinnors rätt till abort och till sin egen kropp och om tydliggjorda rasmotsättningar. Att möjliggöra för amerikanska människorättsorganisationer att ta del av ett särskilt svenskt demokratistöd är ett sätt att belysa utvecklingen och stödja bl.a. kvinnorrättsrörelsen och Black lives matter-rörelsen i USA. Vänsterpartiet föreslår ett nytt anslag för ett svenskt stöd till USA:s civilsamhälle om 50 miljoner kronor årligen. Vänsterpartiet avsätter också 3 miljoner kronor för ett nytt anslag för en svensk ambassadör för FN:s resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet.

Utgiftsområde 7

Vänsterpartiets budgetförslag syftar till att öka jämlikheten och den gröna omställningen samtidigt som vi stärker välfärden. Detta i syfte att skapa ett robust samhälle. Inom utgiftsområde 7 prioriteras bl.a. följande.

Coronavirusets spridning över världen har fått stora konsekvenser. Effekterna slår särskilt hårt mot de redan mest utsatta och kommer att förstärka den redan ojämlika världsordningen. Hittills har regeringen bara flyttat runt pengar inom biståndsbudgeten för att kunna ge stöd till insatser mot spridningen av covid-19. Vid en global pandemi är det naturligt att man behöver göra nya avvägningar och prioriteringar, men för att inte viktiga åtgärder ska tvingas stå tillbaka på grund av coronaviruset föreslås ett additionellt coronabistånd, dvs. utanför biståndsramen, på 1 miljard kronor som syftar till åtgärder för att minska smittspridningen och för att möta akuta sjukvårdsbehov.

Coronakrisen har återigen påmint oss om den klimatkris som pågår runt om i världen, därför bör ett nytt klimatbistånd inrättas som utjämnar klyftor och som ger världen bättre förutsättningar att möta kommande kriser och katastrofer. För detta avsätts 500 miljoner kronor år 2021, 750 miljoner kronor år 2022 och 1 miljard kronor 2023. Klimatbiståndet ska användas till förebyggande klimatåtgärder som motverkar konsekvenserna av de klimatförändringar vi redan ser. Pengarna ska bestå av nya additionella medel och bör användas för omställning till ekologiskt hållbara jordbruk, teknikutveckling eller utbyggnaden av förnybar energi.

Jag anser att finansutskottet bör tillstyrka partimotion 2020/21:3170 yrkande 7 i dessa delar, medan regeringens förslag i motsvarande delar i budgetpropositionen bör avstyrkas. Övriga motioner bör avstyrkas i berörda delar.

4. Budgetramarna för utgiftsområdena 5 och 7 (KD)

Lars Adaktusson (KD) anför:

Utgiftsområde 5

Svenska institutet (SI) bedriver idag främjandeverksamhet i ett antal prioriterade länder. Detta är en verksamhet som tjänar ett gott syfte, inte minst på det näringspolitiska området där man bidrar med viktiga kunskaper på exportområdet. Svenska institutet har också andra uppdrag såsom att arbeta med "Sverige bilden" utomlands. På detta område, liksom på exportområdet, är Svenska institutet däremot inte ensamt om att bedriva denna typ av verksamhet. Andra aktörer som har ett liknande uppdrag är bl.a. Nämnden för Sverigefrämjande i utlandet, de svenska utlandsmyndigheterna och Utrikesdepartementet. Svenska institutets omfattande verksamhet bör effektiviseras och skalas ner något vilket innebär att anslaget 1:9 Svenska institutet minskas med 20 miljoner kronor fr.o.m. 2021. Av samma anledning minskas också anslaget 1:10 Information om Sverige i utlandet med 6 miljoner kronor år 2021.

Utrikespolitiska institutet är ett oberoende och välrespekterat institut som bedriver forskning inom det utrikespolitiska området. Institutet har också några av Sveriges mest framstående forskare på området knutna till sig. Institutets uppdrag är "att främja intresset för och fördjupa kunskapen om utrikespolitiska frågor" vilket institutet väl lever upp till. I nuläget är det dock nödvändigt att verksamheten effektiviseras. Därför minskas anslaget för Utrikespolitiska institutet med 3 miljoner per år fr.o.m. 2021.

Det är bra att medel anslås för att bygga upp ett kompetenscentrum för Kina, och vi förstår behovet av riksgränskommissionens arbete. Vi motsätter oss dock de besparingar på freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet som regeringen föreslår för att finansiera detta. Anslaget 1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet prioriteras och anslagsnivån ökas i förhållande till regeringens förslag. Budgetåret 2021 ökar anslaget med 1 miljon kronor, 2022 ökar anslaget med 3 miljoner kronor och 2023 ökar anslaget med 4 miljoner kronor.

Jag anser att finansutskottet bör tillstyrka partimotion 3530 yrkande 3 i denna del, medan regeringens förslag i motsvarande delar i budgetpropositionen bör avstyrkas. Övriga motioner bör avstyrkas i berörda delar.